

6. Дыярыушы XVII стагоддзя (1594–1707 гады) / укл., пер. з пол. мовы: А. У. Бразгуноў; рэд. кал.: А. У. Бразгуноў (старш.) [і інш.]. – Мінск: Беларускае с. навука, 2016. – 467 с.
7. Магілёўская хроніка Трафіма Сурты і Юрыя Трубніцкага / пер. з польскай і камент. В. Таранеўскага // Беларускія летапісы і хронікі / уклад. У. Арлова; праім. В. Чамярыцкага. – Мінск: Беларускі кнігазбор, 1997. – С. 281–390.
8. Піліп Казімір Абуховіч. Дыярыуш / пераклад В. Таранеўскі // Старажытная беларуская літаратура (XII–XVII стст.) / уклад., праім., камент. І. Саверчанкі. – 2-е выд. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – С. 531–560.
9. Русілка, В. Паэзія Я. Баршчэўскага ў перакладзе А. Канапелькі / В. Русілка // Ян Баршчэўскі ў славянскім свеце (да 210-годдзя з дня нараджэння): зборнік навуковых артыкулаў удзельнікаў IV Міжнародных чытанняў 18–19 мая 2004 г. / пад рэд. В. І. Русілка і В. Ю. Бароўкі. – Віцебск: Выд-ва УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2004. – С. 99–101.
10. Тараневскі Віктор Владимирович. Личное дело / Архіў ВДУ імя П. М. Машэрава. – Ф. 204. Воп. 2-л. Спр. 597.
11. Таранеўскі, В. Па старонках мемуараў Яна Хрызастома Паска / В. Таранеўскі // Шляхам гадоў: гіст.-літ. зб. / уклад. Я. Янушкевіч. – Мінск: Маст. літ., 1994. – С. 76–89.
12. Таранеўскі, В. У. Гісторыка-мемуарная літаратура Беларусі XVI–XVII стст.: метадычныя рэкамендацыі / В. У. Таранеўскі. – Віцебск: ВДУ імя П. М. Машэрава, 2016. – 55 с.
13. Таранеўскі, В. У. Скарыў Еўропу сваім розумам і кнігай / В. Таранеўскі; гутарыў А. Шчарбіцкі // Витьбичи. – 2017. – 31 авг. – С. III (Прилож.: Вечерний Витебск).
14. Таранеўскі, В. У. “Дыярыуш...” Піліпа Казіміра Абуховіча / В. У. Таранеўскі // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Серыя 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. Псіхалогія. – 1990. – № 1. – С. 6–10.
15. Таранеўскі, В. У. “Лісты” Філона Кміты-Чарнабыльскага / В. У. Таранеўскі // Літаратурныя постаці Віцебшчыны: зборнік навуковых артыкулаў / пад рэд. А. У. Русецкага і В. І. Русілка. – Віцебск: Выд-ва УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2001. – С. 4–20.
16. Таранеўскі, В. У. Ад летапісаў да мемуараў: вучэб. дапам. па гісторыі беларускай літаратуры XII–XVII стст. / В. У. Таранеўскі. – Віцебск: Выд-ва УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2005. – 39 с.
17. Таранеўскі, В. У. Гарадское летапісанне Беларусі XVII–XVIII стст.: “Віцебскі летапіс” М. Панцырнага і С. Аверкі: метадычныя рэкамендацыі / В. У. Таранеўскі. – Віцебск: УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2012. – 44 с.
18. Таранеўскі, В. У. Гісторыя беларускай літаратуры XI–XVII стст.: вучэбна-метадычны комплекс для студ. дзённай і заочнай форм навучання / В. У. Таранеўскі. – Віцебск: Выд-ва УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2007. – 85 с.
19. Таранеўскі, В. У. Польскамоўныя мемуары Беларусі XVII стагоддзя: дапаможнік / В. У. Таранеўскі. – Віцебск: Выд-ва УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2005. – 27 с.
20. Таранеўскі, В. У. Польскамоўныя мемуары ў кантэксце старабеларускай літаратуры XVII ст. (“Запіскі мае і дыярыуш майёй ваеннай службы...” Я. У. Пачобута-Адлянцкага) // Веснік Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта. – 2007. – № 4. – С. 118–123.
21. Таранеўскі, В. У. Штрыхі да «Успамінаў» Ф. Еўлашоўскага і «Реестра списань...» Ф. Кміты-Чарнабыльскага / В. У. Таранеўскі // Ученые записки УО «ВГУ им. П. М. Машерова»: сборник научных трудов. – Витебск: УО «ВГУ им. П. М. Машерова». – Т. 6. – С. 177–190.
22. Таранеўскі, В. Я. А. Храпавіцкі і яго “Дыярыуш”: полілінгвістычныя мемуары Віцебшчыны / В. Таранеўскі // Літаратурныя постаці Віцебшчыны: гісторыя і сучаснасць: зборнік навуковых артыкулаў; рэд. кал.: В. І. Русілка [і інш.]. – Віцебск: УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2008. – С. 44–51.
23. Трафім Сурта і Юрый Трубніцкі. Магілёўская хроніка: [урывкі ў пер. з польскай мовы В. Таранеўскага] / рэдапрыхтоўка В. А. Чамярыцкага // Анталогія даўняй беларускай літаратуры: XI – першая палова XVIII стагоддзя / НАН Беларусі, Ін-т літ. імя Я. Купалы; падрыхт. А. І. Богдан [і інш.]; навук. рэд. В. А. Чамярыцкі. – 2-е выд. – Мінск: Бел. навука, 2005. – С. 816–832.
24. Шыёнак, В. Незвычайны перакладчык: выкладчык ВДУ Віктар Уладзіміравіч Таранеўскі / В. Шыёнак // Віцеб. рабочы. – 2003. – 25 лістап. – С. 1.
25. Эко, У. Сказать почти то же самое. Опыт о переводе / У. Эко; перев. с итал. А. Н. Ковалева. – СПб.: Симпозиум, 2006. – 574 с.

Русілка В. І.

ПЕРАКЛАДЧЫЦКАЯ, НАВУКОВАЯ І ПЕДАГАГІЧНАЯ СПАДЧЫНА В. У. ТАРАНЕЎСКАГА

Для факультэта беларускай філалогіі і культуры, які існаваў ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце імя П. М. Машэрава з 1992 па 2014 год, асоба Віктара Уладзіміравіча Таранеўскага была ў поўнай меры знакавай: ён, працуючы ва ўніверсітэце з 1983 года, стаяў ля вытокаў факультэта, быў спачатку намеснікам дэкана, а з 1993 нязменным намеснікам дэкана па выхаваўчай рабоце. Пры яго непасрэдным удзеле факультэт стаў сапраўдным навуковым і культурным асяродкам беларускасці ў віцебскім рэгіёне, што могуць з удзячнасцю пацвердзіць сотні высокакваліфікаваных, прафесійна падрыхтаваных выпускнікоў-філолагаў.

В. У. Таранеўскі творча выявіў і рэалізаваў сябе ў розных сферах прафесійнай дзейнасці: як педагог і выкладчык, як даследчык старажытнай беларускай літаратуры, як тэкстолаг і перакладчык з польскай мовы, як адміністратар і арганізатар вучэбна-выхаваўчага працэсу. Паспяхова самарэалізацыя і вялікі аўтарытэт, якім ён бясспрэчна карыстаўся сярод калег і студэнтаў, ў многім вызначалася асабістымі якасцямі гэтага чалавека

В. У. Таранеўскі нарадзіўся 18 верасня 1954 года ў вёсцы Байкі Слонімскага раёна Гродзенскай вобласці ў сялянскай сям’і. У час Другой сусветнай вайны яго бацька ваяваў супраць фашыстаў у складзе польскай арміі. Пазней свой воінскі абавязак перад Радзімай выканаў і Віктар – служыў у танкавых войсках савецкай арміі. У 1975 годзе, ужо дастаткова сталым чалавекам, ён зрабіў свядомы выбар – стаў студэнтам аддзялення беларускай і рускай мовы і літаратуры. У маладосці

Віктар пісаў вершы, і хоць потым кінуў гэтую справу, спаліўшы сшыткі, адчуванне паэтычнай мовы, рытму і мелодыі, вобразнай гармоніі засталася ў яго назаўсёды. Гэта пазней дапамагло яму і ў выкладчыцкай, і ў перакладчыцкай працы.

Скончыўшы ў 1980 годзе вучобу ў БДУ, В. Таранеўскі працаваў у Віцебскім абласным цэнтры пазакласнай і пазашкольнай работы, а з 1983 года – у Віцебскім дзяржаўным педагагічным інстытуце (цяпер – ВДУ імя П.М. Машэрава, дзе Віктар Уладзіміравіч выкладаў да 2016 года). У 1987 – 1989 г. В. Таранеўскі вучыўся ў аспірантуры БДУ, пісаў кандыдацкую дысертацыю пад кіраўніцтвам прафесара, члена-карэспандэнта АН Беларусі А.А. Лойкі, чатыры месяцы стажыраваўся ў Кракаўскім універсітэце, дзе працаваў у архівах над пошукам і перакладамі твораў старажытнай беларускай літаратуры, напісаных па-польску.

Старшы выкладчык В.У. Таранеўскі на высокім прафесійным узроўні, цікава і творча вёў заняткі па дысцыплінах “Гісторыя беларускай літаратуры XI – XVIII стагоддзяў”, “Міфалогія беларусаў”, “Славянская міфалогія”, “Тэксталогія”, “Гісторыя беларускай літаратуры XVIII – пачатку XIX стагоддзяў”. Многія былыя студэнты памятаюць цікавыя заняткі, на якіх яны складалі свае паэтычныя радаводы, пісалі акравершы, выконвалі іншыя творчыя заданні.

Віктар Уладзіміравіч дбаў пра добрую арганізацыю вучэбнага працэсу, пра што сведчаць створаныя ім шматлікія вучэбна-метадычныя дапаможнікі: “Польскамоўныя мемуары Беларусі XVII стагоддзя” (2005), “Ад летапісаў да мемуараў” (2005), “Гісторыя беларускай літаратуры XI – XVII стст” (2007), “Гарадское летапісанне Беларусі XVII–XVIII ст.: “Віцебскі летапіс” М. Панцырнага і С. Аверкі” (2012), “Гісторыка-мемуарная літаратура Беларусі XVI–XVII стст.” (2016).

Усе, хто ведаў Віктара Уладзіміравіча, адзначалі яго безумоўнае знешняе падабенства з Францыскам Скарынам і шляхетную акуратнасць, нават следаванне модзе і арыгінальнасць у адзенні. Думаецца, гэта таксама было выяўленнем самастойнасці, годнасці і незалежнасці характару.

Аднак значна болей істотнымі уяўляюцца тэмы надзейнасць, унутраная прыстойнасць, выхаванасць і шляхетнасць, якія вызначалі сутнасць гэтай асобы.

Ён пайшоў з жыцця 10 сакавіка 2020 года. За болей як сорок гадоў знаёмства ні разу не было прычыны сумнявацца, што побач выдатны выкладчык і чалавек.

Асобнай увагі заслугоўвае навуковы ўклад В.У. Таранеўскага ў развіццё гісторыі беларускай літаратуры, тэксталогіі і яго перакладчыцкая дзейнасць.

Віктар Уладзіміравіч не раз зазначаў, што ён перш за ўсё медыявіст. І на самой справе, яго перш заўсё цікавіла гісторыя беларускай літаратуры перыяду Сераднявечча, з чым і былі звязаны кракаўскія архіўныя знаходкі даследчыка.

Ён ажыццявіў пераклад з польскай мовы на беларускую і даследаваў тэксты “Магілёўскай хронікі” Трафіма Раманавіча Сурты і Юры Трубніцкага, “Дыярыуша” Яна Уладзіслава Пачобута-Адлянцкага, “Дыярыуша” Піліпа Казіміра Абуховіча, “Віцебскага летапісу” М. Панцырнага і С. Аверкі. Матэрыялы, падрыхтаваныя В. Таранеўскім, былі апублікаваны ў часопісах “Спадчына” (1992), “Польмя” (1992, 1998, 2001, 2008), “Веснік БДУ” (1990), зборніку “Беларуская літаратура. Выпуск 18” (1990), выдаваліся асобнымі выданнямі ў ВДУ імя П.М. Машэрава. Сярод навуковых асаблівасцей гэтых прац можна адзначыць выключна дакладную перадачу гістарычных фактаў, глыбокія прадмовы і змястоўныя каментарыі, якімі заўсёды суправаджаў тэксты сваіх перакладаў В.У. Таранеўскі, багатую і сакавітую мову, насычаную вобразна-выяўленчымі сродкамі. У якасці прыклада прапануем падзагалоўак да “Дыярыуша” Я. У. Пачобута-Адлянцкага, пераклад ненадрукаванай часткі якога быў апублікаваны даследчыкам у 2008 годзе: “Запіскі мае і дыярыуш маёй ваеннай службы, што, калі і дзе здарылася пры маёй бытнасці, занатаваў я для памяці. Няхай гэта будзе Пану Богу на хвалу і ку чці Матцы Міласэрнай, якая мяне ў розных небяспеках апекавала і з многіх маіх цяжкасцей і клопатаў вызваляла, без якіх, што ні крок, ніколі я не быў і не ёсць” [2, с. 99]. Акрамя вышэйадзначаных асаблівасцей, гэты ўрывак добра захоўвае яшчэ і сінтаксічную асаблівасць польскамоўных тэкстаў.

Навуковыя інтарэсы В.У. Таранеўскага былі шырокія і не абмяжоўваліся Сярэднявеччам, пра што сведчыць яго плённая праца па перакладзе і даследаванні эпістальнай спадчыны выдатнага польска-беларускага пісьменніка XIX стагоддзя, ураджэнца Віцебшчыны Яна Баршчэўскага. В.У. Таранеўскі пераклаў і апублікаваў з грунтоўнай прадмовай “Лісты да Юліі” Я. Баршчэўскага, змясціўшы сінхронна побач польскамоўныя і беларускамоўныя тэксты. Гэта дае чытачам і даследчыкам выдатныя магчымасці глыбей зразумець лісты выдатнага пісьменніка, якія па сутнасці таксама з’яўляюцца мастацкімі творамі, і параўнаць іх з перакладам. Навуковая прыныповаць і прафесіяналізм перакладчыка выдатна падкрэслівае той факт, што паэтычныя пераклады вершаў, уключаных у “Лісты да Юліі”, В.У. Таранеўскі даверыў зрабіць выдатнаму беларускаму паэту Анатолю Мікалаевічу Канапельку. Аднак і ў тэкстах празаічных перакладаў захавана многа вобразна-выяўленчых паэтычных сродкаў мовы, якія добра перадаюць асаблівасці стылю Яна

Баршчэўскага: “Не вечна будзе панаваць гэтая глухая, халодная і невыносная зіма. Сонца павярнулася на лета, а з поўдня прыйдзе да нас жаданая вясна, і аголеныя шкілеты дрэў апрануцца ў лісце, лугі ў кветкі, і рэкі, скінуўшы аковы, паплывуць вольна ў зялёных берагах” [1, с. 81]. Багацце эпітэтаў і метафар вызначае мову лістоў, і гэта ўдалося захаваць у перакладзе.

Перадаючы каларыт арыгіналу, В.У. Таранеўскі захоўвае і ў беларускамоўным тэксце сінтаксічныя асаблівасці польскамоўнага тэксту, у якім аўтар звяртаецца да Юліі Корсак: “Па загадзе Пані я называю яе імем сястры...” [1, с. 11]. З той мэтай перакладчык ужывае многа паланізмаў: “пекная, мамуня-дабрадзеяка, зычэнні” і інш.

Спадчына В.У. Таранеўскага багатая, яна адкрывае новыя магчымасці для даследчыкаў гісторыі літаратуры і вучыць беражліва, сумленна і старанна захоўваць нацыянальныя багацці, прафесійна і аддана займацца навукай.

1. Баршчэўскі, Я. Лісты да Юліі: Письмы, вершы, баллады / Я. Баршчэўскі ; укладанне, пераклад з польскай мовы В. У. Таранеўскага ; літаратурная апрацоўка вершаў і балад А. М. Канапелькі ; падрыхтоўка польскага тэксту да друку С. М. Якаўлева. – Віцебск : Выдавецтва УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2004. – 111 с.
2. Пачобут-Адлянцікі, Я. Запіскі і дыярыш / Я. У. Пачобут-Адлянцікі ; пераклад з польскай мовы, прадмова і каментарый В. Таранеўскага // Польша. – 2008. – № 11. – С. 99–101.

УСПАМІНЫ ПРА ВІКТАРА УЛАДЗІМІРАВІЧА ТАРАНЕЎСКАГА

Вікторыя Дашкевіч, уласны карэспандэнт па Віцебскай вобласці газеты «Беларускі час», выпускніца 1996 г.

Будзем шчырымі, старажытная беларуская літаратура – не самы цікавы прадмет. Для таго, каб чытаць летапісы, жыцці і хаджэнні патрэбны асаблівы склад характару. Для таго, каб заахвоціць да гэтага іншых – асаблівы ўдвая. Дысцыпліну на мяжы гісторыі і літаратуры на маім курсе выкладаў Віктар Уладзіміравіч Таранеўскі.

І ахвотныя да няпростай навукі былі. У 1990-я інтэрнэтам мы яшчэ не карысталіся. А ў чытальнай зале бібліятэкі было па 2 – 3 экзэмпляры абавязковых для прачытання твораў на курс у амаль 100 чалавек. За імі становіліся ў чаргу, іх змест канспектавалі. Хаця, што было б прасцей – дэлегіраваць аднаго «чытача», які потым пераказаў бы няхітры змест іншым. Часам думаю, што асоба выкладчыка іграла не апошнюю ролю ў імкненні выканаць яго патрабаванні.

Няспешны і спакойны, як абраная ім для вывучэння эпоха, ён ніколі не павышаў голас. А калі чуў на занятках ці экзаменах чарговы «ляп», усміхаўся, па-змоўніцку падмігваў астатнім і нязменна пытаўся: «Праўда?». Вобраз дапаўняла падабенства са Скарынам. Да гэтага часу не ведаю, свядома ён да гэтага падабенства імкнуўся, ці так здарылася выпадкова.

Віктар Уладзіміравіч быў прызначаны куратарам нашай групы, год апекаваў нас. І гэта таксама рабіў у сваёй манеры: без лішніх эмоцый і неразумных патрабаванняў. Ён быў куратарам такім жа, як і выкладчыкам – ненадакучлівым. Але пры гэтым усё рабілася згодна з яго планам. І тое, што план у яго быў, разумееш толькі зараз, калі мінуў час. Тады, у студэнцтве, здавалася, што гэта мы самі такія разумныя і дасканалыя: і старажытную літаратуру чытаем, і выконваем усё, што павінна рабіцца ў студэнцкай групе.

На пасадзе намесніка дэкана ён быў такім жа стрыманым, нешматслоўным, падкрэслена акуратным. Неяк у сценгазеце давалі выкладчыкам «імёны», скарыстоўваючы назвы твораў сусветнай і беларускай літаратуры. Віктара Уладзіміравіча назвалі «Ценем консула». Тады здавалася, што гэта – надзіва трапная прыдумка. І толькі цяпер, пасталеўшы, разумееш: ён ніколі не быў ценем. Гэта была неардынарная і яркая асоба, з якой пашчасціла сустрэцца ў жыцці. Дзякуй за гэта лёсу.

Вольга Васільеўна Кісель, настаўнік беларускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 46 імя І. Х. Баграмяна, выпускніца 1996 г.

Студэнцкія гады – шчаслівы і незабыўны час. Юнацтва, сябры, вучоба... І, канешне, любімыя выкладчыкі. Адзін з іх – Віктар Уладзіміравіч Таранеўскі. Так склаўся лёс, што апошнія гады ён быў маім суседам. Заўсёды прыемна было прыпыніцца, паразмаўляць, абмеркаваць настаўніцкую працу, успомніць мінулыя часы.

Памятаю першую лекцыю па старажытнай літаратуры. Віктар Уладзіміравіч расказваў так захапляльна, што творы, напісаныя некалькі стагоддзяў назад, становіліся цікавымі, а аўтары, якія іх